

ΕΘΝΙΚΟ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ
ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ
ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ

Υπό την εποπτεία του Υπουργείου Εργασίας,
Κοινωνικής Ασφάλισης & Κοινωνικής Αλληλεγγύης

Άρθρα και Μελέτες 11/2016

Φεβρουάριος, 2016

Ελκυστικότητα της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης : Κοινωνικές και Έμφυλες Διαστάσεις

Δρ. Παϊδούση Χρύσα

Διευθύντρια Επαγγελματικής
Κατάρτισης,
ΕΙΕΑΔ

**ΕΛΚΥΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΜΦΥΛΕΣ
ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ**

Δρ. Χρύσα Παϊδούση

Διευθύντρια Επαγγελματικής Κατάρτισης, ΕΙΕΑΔ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	4
ABSTRACT	5
1.ΕΙΣΑΓΩΓΗ	6
2. Η ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΙΝΑΙ ΜΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗ ΓΙΑ ΑΔΥΝΑΜΟΥΣ/ΕΣ ΜΑΘΗΤΕΣ/ΤΡΙΕΣ	8
3. ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ/ΤΡΙΕΣ ΠΟΥ ΑΚΟΛΟΥΘΟΥΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΠΡΟΕΡΧΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ ΜΕ ΧΑΜΗΛΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	14
4. Η ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΕ ΚΑΘΗΛΩΝΕΙ ΣΕ ΥΠΟΔΕΕΣΤΕΡΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ ΜΕ ΛΙΓΕΣ ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΝΟΔΟΥ	18
5. Η ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΙΝΑΙ ΚΥΡΙΩΣ ΑΝΔΡΙΚΗ ΥΠΟΘΕΣΗ	22
6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	28
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	31

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στο κείμενο αυτό διερευνάται το έλλειμμα της κοινωνικής αποδοχής και «ελκυστικότητας» της επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα, μέσα από τέσσερις κυρίως παραμέτρους: i) τις αντιλήψεις που αναφέρονται στις αρνητικές σχολικές επιδόσεις των παιδιών που φοιτούν στα επαγγελματικά σχολεία, ii) το εκπαιδευτικό επίπεδο των οικογενειών προέλευσής τους, iii) τις περιορισμένες δυνατότητες κοινωνικής κινητικότητας που προσφέρει η εκπαίδευση αυτή και iv) στο φύλο των μαθητών/τριών της επαγγελματικής εκπαίδευσης.

Αναδεικνύεται το γεγονός ότι η επαγγελματική εκπαίδευση έτσι όπως εφαρμόζεται μέχρι σήμερα στην Ελλάδα, αναπαράγει κοινωνικές και έμφυλες ανισότητες. Ο μαθητικός πληθυσμός που την επιλέγει, ή την ακολουθεί λόγω ανάγκης, είναι κυρίως αγόρια, με χαμηλές σχολικές επιδόσεις, μικρά ποσοστά επιτυχίας στα ΑΤΕΙ και Πανεπιστήμια και με γονείς με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο.

Τα χαρακτηριστικά αυτά αναπαράγονται διαχρονικά, διαιωνίζοντας την αντίληψη (και στάση) για την επαγγελματική εκπαίδευση, ως δεύτερης κατηγορίας εκπαιδευτική επιλογή και περιορίζοντας δραματικά τις προοπτικές εργασιακής και κοινωνικής κινητικότητας των αποφοίτων της, κυρίως των νέων γυναικών.

ATTRACTIVENESS OF VOCATIONAL EDUCATION: SOCIAL AND GENDER DIMENSIONS

Chryssa Paidoussi
Director of Vocational Training, Phd

ABSTRACT

This paper examines the lack of social acceptance and "attractiveness" of vocational education in Greece, with a special emphasis on: i) the role of perceptions concerning the low performance of children attending vocational schools, ii) the parental educational level iii) the opportunity for social mobility through vocational education and iv) the students gender attending vocational education.

The article highlights the fact that in Greece vocational education reproduces social and gender inequalities. The students who choose or follow by necessity vocational education are mainly boys, with low school performance, low pass rates at higher levels of education, and low parents' education.

Over time, these factors are reproduced perpetuating the poor image of vocational education, as second-class educational choice, which reduces dramatically the prospects for employment and social mobility especially among young women.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σε πολλές χώρες της Ε.Ε.-28 τα υψηλά ποσοστά ανεργίας, αλλά και το «παράδοξο» των κενών θέσεων εργασίας, λόγω της δυσκολίας εύρεσης προσωπικού με τα κατάλληλα προσόντα,¹ προκαλούν έντονο προβληματισμό ως προς τις πολιτικές που θα πρέπει να ακολουθηθούν για την αντιμετώπιση των αναντιστοιχιών (mismatches) δεξιοτήτων, αγοράς εργασίας και ταυτόχρονα υψηλής ανεργίας. Μέχρι σήμερα οι πρωτοβουλίες που αναλαμβάνονται στο πλαίσιο αυτό θεωρούν την ενίσχυση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΕΕΚ),² κυρίως για νέους/ες 15-24 ετών, σημαντικό μοχλό για την ανάσχεση της νεανικής ανεργίας, αλλά και για τη μεγαλύτερη ανταπόκριση-σύνδεση εκπαίδευσης και αγοράς εργασίας.³

Η ενίσχυση της επαγγελματικής εκπαίδευσης, παραμένει ωστόσο ένα ζητούμενο αφού εξακολουθεί να είναι μια δευτερεύουσα εκπαιδευτική διαδρομή, με περιορισμένα ποσοστά συμμετοχής σε αυτήν. Ένας σημαντικός παράγοντας στον οποίο αποδίδεται η μειωμένη «ζήτηση» είναι η χαμηλή κοινωνική αναγνώριση και εκτίμηση που έχει τόσο στη σχολική κοινότητα, όσο και στην κοινωνία ευρύτερα. Το Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης (Cedefop) αναφέρει χαρακτηριστικά ότι «οι έρευνες και η ανάλυση πολιτικών του, δείχνουν ότι το γόητρο της ΕΕΚ δεν είναι αντίστοιχο με αυτό της γενικής εκπαίδευσης».⁴

Για την ενίσχυση του γοήτρου της ΕΕΚ αναπτύχθηκε σε ευρωπαϊκό επίπεδο,⁵ ένα νέο πεδίο παρέμβασης,⁶ αυτό της αύξησης «ελκυστικότητας» (attractiveness) της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.⁷ Σύμφωνα

¹ «Skill mismatch: more than meets the eye», Briefing note, March 2014, ISSN 1831-2411, CEDEFOP, file:///C:/Users/c.paidoussi/Downloads/9087_en.pdf

² Διευκρινίζεται ότι, σε αυτό το άρθρο ως Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση, εννοείται η ανώτερη δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση που παρέχεται στο πλαίσιο του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος (π.χ. ΕΠΑ.Λ, ΕΠΑ.Σ) και η κατάρτιση που παρέχεται συνήθως εκτός τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος όπως είναι σήμερα στην Ελλάδα, οι νεοσύστατες Σχολές Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΣΕΚ) και η Μεταδευτεροβάθμια «Μαθητεία».

³ Μια σειρά από πρόσφατες ευρωπαϊκές δράσεις, όπως η «Εγγύηση για τη νεολαία», η «Ευρωπαϊκή συμμαχία για τη μαθητεία», έχουν στο επίκεντρο της στρατηγικής τους την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση.

⁴ Cedefop, 2011.

⁵ Parliamentary Assembly, 2014.

⁶ Dr L. Atkins, Dr K. Flint and Dr B. Oldfield (2011) Για μια ενδεικτική βιβλιογραφία, σχετικά με την ελκυστικότητα της ΕΕΚ, βλέπε την έκδοση του UNEVOC-BIBB, 2014.

⁷ Η ελκυστικότητα αποτελεί, τα τελευταία χρόνια, ένα σημαντικό στοιχείο της Ευρωπαϊκής Ατζέντας για την οικονομία, την απασχόληση και την κοινωνία και βασικό παράγοντα για την

με τον ορισμό του Cedefop⁸ ως «ελκυστικότητα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης ορίζεται, η ικανότητα που έχει • να ενθαρρύνει τα άτομα να επιλέγουν ελεύθερα την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, • να παρέχει προσόντα υψηλής ποιότητας που ανοίγουν προοπτικές σταδιοδρομίας, • να πείθει τους εργοδότες να προσλαμβάνουν κατόχους πιστοποιητικών επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης». Μεταξύ δε των παραγόντων που επηρεάζουν την ελκυστικότητα της ΕΕΚ αναφέρονται η εικόνα της και αναγνώριση/εκτίμηση που έχει ανάμεσα στις άλλες εκπαιδευτικές επιλογές/διαδρομές, ή η ευκολία με την οποία μπορεί κάποιος να μεταβεί από την επαγγελματική στην ακαδημαϊκή εκπαίδευση (διαπερατότητα).

Στην Ελλάδα η ελκυστικότητα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης είναι ιδιαίτερα προβληματική, αφού καταγράφονται από τα χαμηλότερα ποσοστά νέων σε αυτή μεταξύ των χωρών μελών της Ε.Ε.-28.⁹ Αν και τα τελευταία χρόνια έχει δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στη χώρα μας για την ενίσχυση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και «μαθητείας»,¹⁰ κυρίως για την καταπολέμηση της ανεργίας των νέων, η πρόοδος που έχει σημειωθεί είναι μικρή. Σημαντικό ρόλο για αυτό παίζουν αντιλήψεις που «χτίζουν» εδώ και χρόνια μια αρνητική προσλαμβάνουσα για την ΕΕΚ και οι οποίες δεν σχετίζονται άμεσα ούτε με την ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης, ούτε με την αποτελεσματικότητά της, αλλά με συγκεκριμένα κοινωνικά χαρακτηριστικά που την διατρέχουν.

Το παρόν κείμενο επιχειρεί να εμβαθύνει στο έλλειμμα της κοινωνικής αποδοχής και «ελκυστικότητας» που έχει η επαγγελματική εκπαίδευση στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα μελετώνται αντιλήψεις που αναφέρονται στις αρνητικές σχολικές επιδόσεις των παιδιών που φοιτούν στα επαγγελματικά σχολεία, στο χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο των οικογενειών προέλευσής τους και στις περιορισμένες δυνατότητες κοινωνικής κινητικότητας που προσφέρει

επίτευξη των στόχων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», για την ανάπτυξη και την απασχόληση. Στο Ανακοινωθέν της Μπριζ το όραμα για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, για το έτος 2020, έχει ως βασικό στοιχείο την ελκυστικότητα της επαγγελματικής εκπαίδευσης για τους εκπαιδευόμενους και τους γονείς τους.

⁸Cedefop, (2014), σελ.30.

⁹ Κατά την έναρξη του σχολικού έτους 2013/2014, το ποσοστό των μαθητών ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, στο σύνολο του μαθητικού πληθυσμού ήταν 31,7%.

¹⁰ Μαθητεία είναι το εκπαιδευτικό σύστημα που συνδυάζει τη θεωρητική και εργαστηριακή εκπαίδευση στην τάξη με την πρακτική άσκηση σε επιχειρήσεις του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα.

η ΕΕΚ. Τέλος, διερευνάται η αντίληψη που θέλει την ΕΕΚ ως μια επιλογή/κατεύθυνση κυρίως για τους νέους άνδρες.

2. Η ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΙΝΑΙ ΜΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗ ΓΙΑ ΑΔΥΝΑΜΟΥΣ/ΕΣ ΜΑΘΗΤΕΣ/ΤΡΙΕΣ

Μια από τις πλέον διαδομένες αντιλήψεις που αφορά την επαγγελματική εκπαίδευση και μαθητεία στην Ελλάδα είναι ότι απευθύνονται, κυρίως, σε νέους και νέες που δεν μπορούν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του γενικού λυκείου και ότι συγκεντρώνουν μαθητές – μαθήτριες με έντονα μαθησιακά προβλήματα.

Οι περισσότερες μελέτες και κείμενα που αφορούν την επαγγελματική εκπαίδευση στην Ελλάδα ¹¹ ενισχύουν ή και επιβεβαιώνουν αυτή την αντίληψη.¹² «Οι μαθητές που εγγράφονται στην ΤΕΕ, στην συντριπτική τους πλειοψηφία, έχουν σοβαρές γνωστικές ελλείψεις ακόμη και του Δημοτικού σχολείου», ¹³ υποστηρίζει το 2005 ο αντιπρόεδρος του Π.Ι. Δαφέρμος σε Διημερίδα του Τ.Ε.Ε. για την Τεχνική και Επαγγελματική Εκπαίδευση. Η άποψη αυτή επαναλαμβάνεται και το 2011 με βάση τα στοιχεία που προκύπτουν από έρευνα του Υπουργείου Παιδείας ¹⁴ στα ΕΠΑΛ-ΕΠΑΣ, στην οποία ένα από τα βασικά συμπεράσματα που διατυπώνονται είναι ότι «η πλειοψηφία των μαθητών της Δ.Τ.Ε.Ε. εμφανίζουν έντονα μαθησιακά κενά που τους δυσκολεύουν στην επαγγελματική ή ακαδημαϊκή σταδιοδρομία τους».¹⁵ Στο πλαίσιο της έρευνας αυτής είναι οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί που στη μεγάλη τους πλειοψηφία (77%) αναφέρονται στη δυσκολία που έχουν οι μαθητές των ΕΠΑΛ-ΕΠΑΣ να παρακολουθήσουν θεωρητικά μαθήματα.¹⁶

Την αντίληψη των καθηγητών για την ανεπάρκεια και τις μαθησιακές δυσκολίες που παρουσιάζουν οι μαθητές τους την «εισπράττουν» όμως και οι μαθητές οι οποίοι όταν μιλούν για τους καθηγητές τους, ενώ γενικά τους εκτιμούν και έχουν καλή συνεργασία, παρατηρούν ότι πολλοί από αυτούς

---

¹¹Οι μελέτες που αφορούν τις στάσεις και αντιλήψεις των μαθητών για την επαγγελματική εκπαίδευση κατάρτιση είναι εξαιρετικά περιορισμένες. Οι πιο σημαντικές και εκτεταμένες είναι αυτές του Υπουργείου Παιδείας, (2008 και 2011).

¹²Μυλωνάς, Θ. (1999).

¹³Δαφέρμος Ο., (2005).

¹⁴Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, (2011).

¹⁵Ημερίδα παρουσίασης αποτελεσμάτων έρευνας 2010, διαφάνεια 19.

¹⁶Βλέπε σημ 10.

«έχουν την γνώμη ότι στα ΕΠΑΛ είναι μόνο μαθητές που δεν ενδιαφέρονται, δεν θέλουν να μάθουνε και δεν θα μάθουνε» ή «θεωρούν εμάς, που φοιτούμε σε τεχνικά, παιδιά κατώτερης νοημοσύνης. Δεν κάνουν σωστά το μάθημα πιστεύοντας πως είναι άδικος κόπος».¹⁷

Σε πρωθύστερη έρευνα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου το 2001,¹⁸ σε ερώτηση που είχε τεθεί στους μαθητές έως 19 ετών, σχετικά με τους λόγους επιλογής του Τεχνικού Επαγγελματικού Λυκείου (ΤΕΛ) και όχι του (τότε) Ενιαίου Λυκείου, η απάντηση με τη μεγαλύτερη συχνότητα (49,3%)¹⁹ ήταν ότι υπήρχε η πεποίθηση ότι δεν θα τα καταφέρουν στο Ενιαίο Λύκειο. Υπήρχε δηλαδή «αποδοχή» από ένα σημαντικό κομμάτι των μαθητών/τριών των ΤΕΛ ότι δεν είναι επαρκείς για φοίτηση στο Γενικό Λύκειο. Ωστόσο, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας η συγκεκριμένη απάντηση συγκέντρωνε υψηλότερα ή χαμηλότερα ποσοστά ανάλογα με τον τομέα σπουδών. Σε τομείς όπως Αργυροχρυσοχοΐα και Ωρολογοποιΐα, Καλλιτεχνικών Εφαρμογών και Αισθητικής & Κομμωτικής, η επιλογή είχε να κάνει περισσότερο με το ενδιαφέρον για τον τομέα σπουδών (πάνω από το 55% έως και 75% των ερωτώμενων). Για τους τελειοφοίτους όμως, του τομέα Χημικών Εργαστηριακών Εφαρμογών Γεωπονίας, Τροφίμων & Περιβάλλοντος Υγείας & Πρόνοιας και Οικονομίας& Διοίκησης, η επιλογή σχετιζόταν περισσότερο με το φόβο της αποτυχίας στο Ενιαίο Λύκειο (από 53% έως και 69%).

Στο πρόσφατο (2014) 10^ο Συνέδριο της ΟΛΜΕ που είχε ως αντικείμενο *«Ο ρόλος του Λυκείου και η Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση»*, διατυπώθηκε εκ νέου ο προβληματισμός για τους «αδύναμους μαθητές» που επιλέγουν την Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση εκ των οποίων πολλοί έχουν *«διαγνωσμένες, εγγενείς ή μη, μαθησιακές δυσκολίες»* και *«σε ένα μεγάλο ποσοστό έχουν χαμηλή αυτοεκτίμηση και χαμηλές προσδοκίες, λόγω των μειωμένων επιδόσεών τους στις προηγούμενες εκπαιδευτικές βαθμίδες»*.²⁰

Οι ιδιαίτερες συνθήκες εισαγωγής των μαθητών/τριων ΕΠΑ.Λ στην τριτοβάθμια εκπαίδευση,²¹ αλλά και ο περιορισμός των επιλογών που έχουν, ως απόφοιτοι δευτεροβάθμιου κύκλου σπουδών ΕΠΑ.Λ στην πρόσβαση σε

¹⁷Υπουργείο Παιδείας, Διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, (2011), σελ. 89 & 90.

¹⁸ Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, (2008).

¹⁹Βλέπε σημ. 14, σελ.56.

²⁰ΟΛΜΕ, 10ο Εκπαιδευτικό Συνέδριο, (2014), σελ. 7.

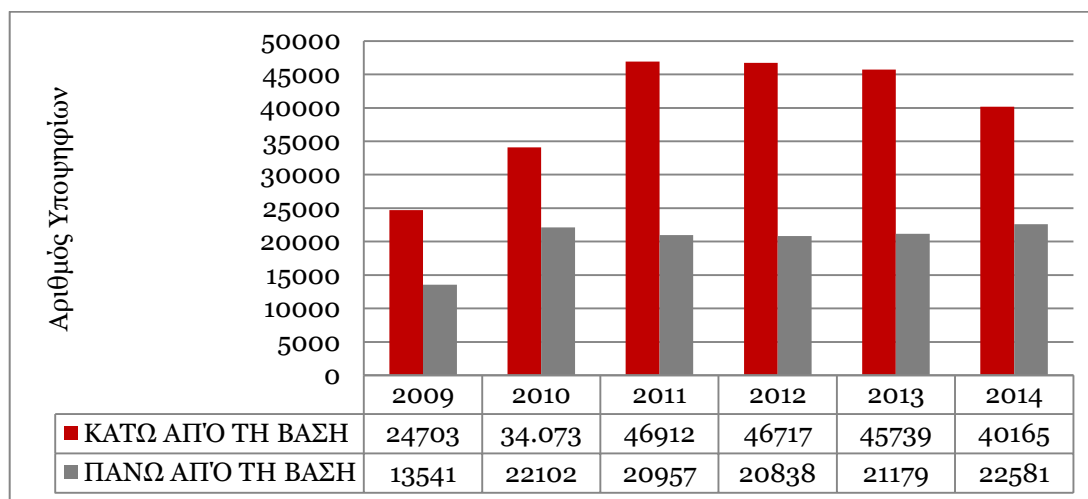
²¹Νόμος 4186/2013, Άρθρο 13, «Πρόσβαση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση».

Πανεπιστημιακές Σχολές, ενισχύουν ακόμα περισσότερο αυτές τις αντιλήψεις. Σύμφωνα με τον πρόσφατο Νόμο 4186/2013, οι απόφοιτοι του ΕΠΑ.Λ, «έχουν δικαίωμα συμμετοχής σε ειδικές πανελλαδικές εξετάσεις για εισαγωγή σε σχολές, Τμήματα και Εισαγωγικές Κατευθύνσεις Τμημάτων των Α.Τ.Ε.Ι., σε αντίστοιχες ή συναφείς ειδικότητες του πτυχίου τους και σε ειδικό ποσοστό θέσεων». Από την άλλη οι απόφοιτοι ΕΠΑ.Λ μπορούν να συμμετάσχουν στις πανελλαδικές εξετάσεις για τα Πανεπιστήμια και τα ΤΕΙ, «με τους ίδιους όρους και προϋποθέσεις, που ισχύουν για τους αποφοίτους του Γενικού Λυκείου».

Βέβαια οι βαθμολογικές επιδόσεις των αποφοίτων ημερησίων ΕΠΑ.Λ στις πανελλήνιες εξετάσεις μεταξύ 2009-2014, δεν είναι ιδιαίτερα υψηλές και λειτουργούν αποτρεπτικά στην προοπτική για συνέχιση των σπουδών τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Χαρακτηριστικά διαπιστώνεται ότι ο αριθμός των υποψηφίων με επιδόσεις κάτω από τη βάση είναι σε ποσοστά πάνω από το 60%, για τα έτη 2009-14. (Διάγραμμα 1).

Διάγραμμα 1

Αριθμός υποψηφίων ΕΠΑΛ (Ομάδα Α') για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, με βαθμό πρόσβασης πάνω και κάτω από τη βάση, 2009-2014, σε χιλ.

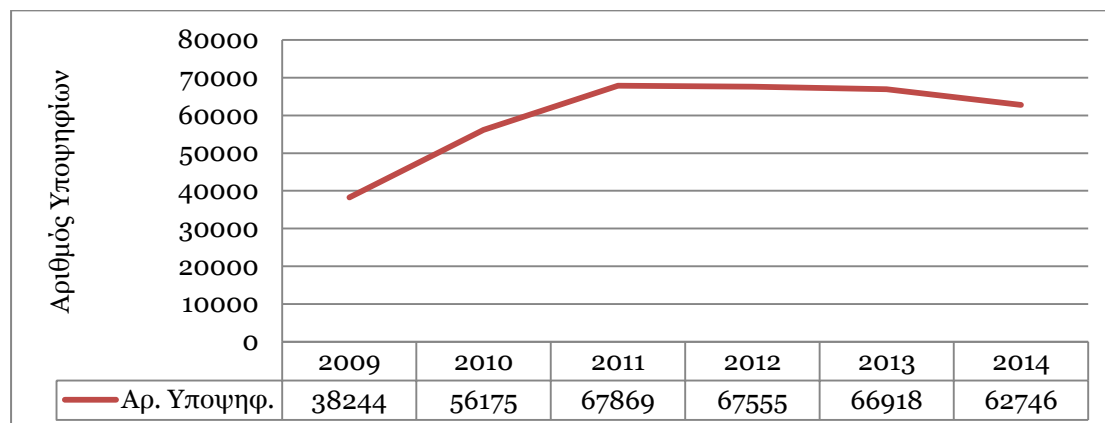

Πηγή : Υπουργείο Παιδείας

Παράλληλα, ο αριθμός των υποψηφίων αποφοίτων ΕΠΑ.Λ (Ομάδα Α' ημερήσια) στις πανελλήνιες το ίδιο διάστημα σημειώνει, όπως φαίνεται και στο Διάγραμμα 2, μικρή κάμψη.

Διάγραμμα 2

Υποψήφιοι ΕΠΑΛ (Ομάδα Α') για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, 2009-2014

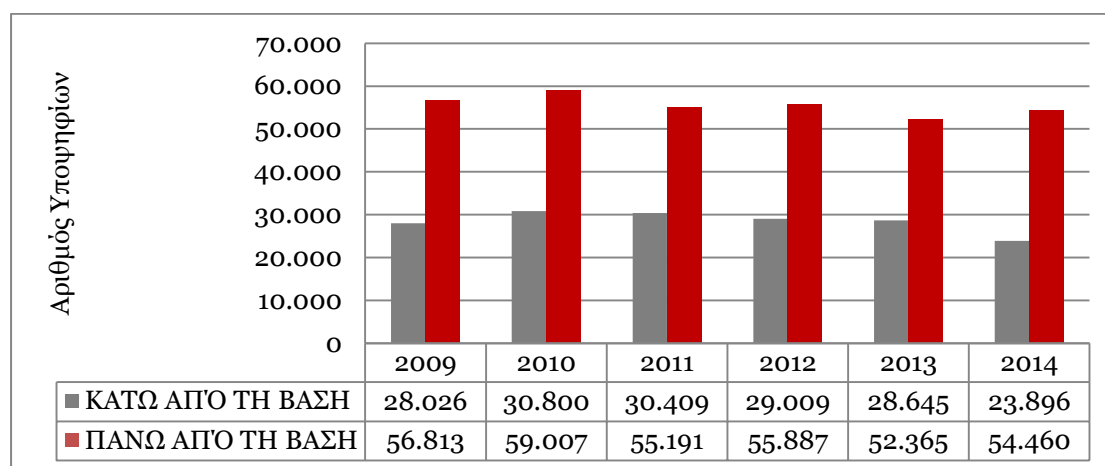

Πηγή: Υπουργείο Παιδείας

Την ίδια περίοδο ο αριθμός των υποψηφίων του Γενικού Λυκείου για τις πανελλαδικές εξετάσεις με βαθμό πρόσβασης πάνω από τη βάση είναι αντίστροφος από αυτόν στα ΕΠΑ.Λ με πάνω από 65% (Διάγραμμα 3).

Διάγραμμα 3

Αριθμός υποψηφίων Γενικού Λυκείου για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, με βαθμολογίες πάνω και κάτω από τη βάση, 2009-2014, σε χιλ.

Πηγή: Υπουργείο Παιδείας

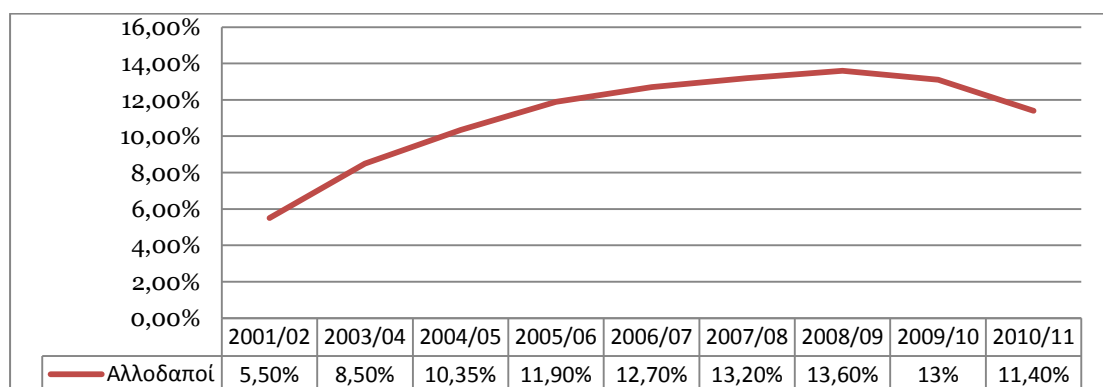
Το μικρό ποσοστό των μαθητών ΕΠΑ.Λ που επιτυγχάνει βαθμολογία πάνω από τη βάση στις ειδικές εξετάσεις πρόσβασης στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση ΑΤΕΙ, μπορεί να θεωρηθεί ως μια κατ' αρχήν επιβεβαίωση των χαμηλών σχολικών επιδόσεών τους. Μάλιστα, η βάση του 10, που εισήχθη για πρώτη φορά στις πανελλήνιες εξετάσεις του 2006 και ίσχυσε μέχρι το 2010,

δημιούργησε, καλώς ή κακώς ένα ακόμα εμπόδιο για την είσοδο των μαθητών αυτών στα ΑΤΕΙ.²² Ως κριτήριο πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση οδήγησε πολλούς υποψηφίους των επαγγελματικών λυκείων να βρίσκονται εκτός της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Μια άλλη παράμετρος που ενισχύει την αντίληψη περί χαμηλού εκπαιδευτικού επιπέδου των μαθητών στην επαγγελματική εκπαίδευση/ μαθητεία είναι η αυξανόμενη παρουσία των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών. Όπως φαίνεται και στο Διάγραμμα 4, στη δεκαετία 2001-2011 αυξήθηκε σημαντικά το ποσοστό Παλιννοστούντων και Αλλοδαπών μαθητών και η «πολυπολιτισμική τάξη αποτελεί, πλέον, τη νέα πραγματικότητα σε πολλά Τ.Ε.Ε».²³ Αυτό τουλάχιστον έως το 2008/09, γιατί στη συνέχεια επέρχεται μια αργή αλλά σταθερή καθοδική πορεία της παρουσίας τους²⁴ στις τάξεις των επαγγελματικών/τεχνικών λυκείων.

Διάγραμμα 4

Ποσοστά Παλιννοστούντων και Αλλοδαπών μαθητών στην ΤΕΕ και στα ΕΠΑ.Λ, 2001/02-2010/11

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, β' βάρθμια εκπαίδευση

Οι περισσότεροι από αυτούς τους μαθητές έχουν χαμηλές επιδόσεις, με κύρια αιτία τις γλωσσικές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν. «Τα παιδιά αυτά

²²Σύμφωνα με άρθρο της εφημερίδας Καθημερινή (16/12/2012) «κάθε χρόνο το 35% των υποψηφίων δεν περνούσε τη βάση, με συνέπεια πολλά περιφερειακά τμήματα ΤΕΙ χαμηλής ζήτησης να έχουν κενές θέσεις. Ενδεικτικά, την τετραετία 2006 - 2009 έμειναν 68.000 κενές θέσεις.»

²³Θεοδώρου Κ., (2007).

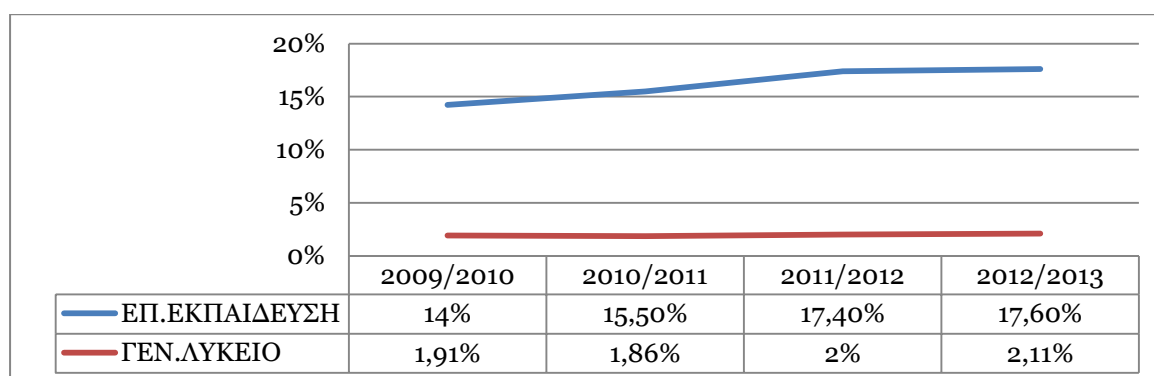
²⁴Η μείωση της παρουσίας των μαθητών αυτών οφείλεται κατά ένα μεγάλο μέρος στην οικονομική κρίση που βιώνει η χώρα μας τα τελευταία χρόνια. Η κρίση περιόρισε την παραμονή στη χώρα νέων οικονομικών μεταναστών, αλλά και μετανάστες κυρίως αλβανικής υπηκοότητας επέστρεψαν στη γενέτειρά τους.

έχουν να μάθουν τόσο την ελληνική γλώσσα όσο και το περιεχόμενο των σχολικών μαθημάτων που είναι στα ελληνικά, ενώ το υλικό και οι μέθοδοι διδασκαλίας των προορίζονται για μαθητές που έχουν τα ελληνικά μητρική γλώσσα δυσχεραίνει την πρόοδο τους».²⁵ Αποτέλεσμα των δυσκολιών αυτών είναι οι χαμηλές επιδόσεις αλλά και η απαξίωση της ίδιας της τεχνικής εκπαίδευσης εκ μέρους τους, γεγονός που οδηγεί συχνά τους αλλοδαπούς μαθητές στην εγκατάλειψη της σχολικής ζωής.

Το υψηλό ποσοστό μαθητικής διαρροής που καταγράφεται στο επαγγελματικό λύκειο/ τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση, αποτελεί εξάλλου ένα επιπρόσθετο στοιχείο που «χρωματίζει» τους μαθητές ως λιγότερο ικανούς από αυτούς του γενικού λυκείου, φαινόμενο που παρατηρείται διαχρονικά. Το 2000-2001, για παράδειγμα, σύμφωνα με τα στοιχεία του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου η μαθητική διαρροή στα τότε Τεχνικά Επαγγελματικά Λύκεια, ήταν υπερεξαπλάσια από ότι στο ενιαίο λύκειο (20,28% και 3,32%).²⁶ Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ, μεταξύ 2009-2013, τα ποσοστά της μαθητικής διαρροής από τα ημερήσια και εσπερινά ΕΠΑ.Λ. και ΕΠΑ.Σ είναι πολύ υψηλότερα από αυτά που καταγράφονται για όλες τις τάξεις του Γενικού Λυκείου.

Διάγραμμα 5

Ποσοστά μαθητών που διέκοψαν τη φοίτησή τους στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, Α', Β', Γ' & Δ' Τάξη ανά τύπο σχολικής μονάδας

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ, Β' βάθμια εκπαίδευση

Επιπρόσθετα, στη διάρκεια των ετών αυτών τα ποσοστά της μαθητικής διαρροής στην επαγγελματική εκπαίδευση αυξήθηκαν με μεγαλύτερη ένταση

²⁵Βασιλόγιαννης Θ., (2010).

²⁶Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2006.

από ότι τα ποσοστά του Γενικού Λυκείου, 38,7% και 10% αντίστοιχα (Διάγραμμα 5).

Οι βαθμολογικές επιδόσεις, συχνά κάτω από τη βάση στις ειδικές πανελλήνιες για την εισαγωγή στη τριτοβάθμια εκπαίδευση, η αυξανόμενη παρουσία παλινοστούτων –αλλοδαπών μαθητών με γλωσσικές δυσκολίες και η σημαντική μαθητική διαρροή από τα επαγγελματικά λύκεια συντηρούν μέχρι σήμερα την αντίληψη για τη συγκέντρωση αδύναμων μαθητών/τριών στα ΕΠΑ.Λ.-ΕΠΑ.Σ. και για τις υποδεέστερες ικανότητές τους, σε σχέση με τους μαθητές του Γενικού Λυκείου. Αποτέλεσμα είναι η «δημιουργία» μιας ισχυρής «διχοτομικής» αντίληψης για τις δύο κατευθύνσεις στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, μια αρνητική για την τεχνική εκπαίδευση και μια θετική για τη γενική εκπαίδευση.

3.ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ/ΤΡΙΕΣ ΠΟΥ ΑΚΟΛΟΥΘΟΥΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΠΡΟΕΡΧΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ ΜΕ ΧΑΜΗΛΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Το χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο των οικογενειών από τις οποίες προέρχονται οι μαθητές και μαθήτριες της επαγγελματικής και τεχνικής εκπαίδευσης είναι ακόμα μια κυρίαρχη αντίληψη η οποία δημιουργεί αρνητική εικόνα για την ΕΕΚ, αντίληψη η οποία, φαίνεται να ενισχύει ακόμα περισσότερο την προσέγγιση της επαγγελματικής και τεχνικής εκπαίδευσης μέσα από ένα διχοτομικό σχήμα «χειρωνακτικής»/«διανοητικής» εκπαίδευσης, όπου στην μεν πρώτη, κατευθύνονται παιδιά οικογενειών με χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο, συνήθως «χειρώνακτες», ενώ στη δεύτερη παιδιά από οικογένειες με ανώτερη-ανώτατη εκπαίδευση και με επαγγέλματα περισσότερο «πνευματικά».²⁷

---

²⁷ Ο Bourdieu αναφέρει χαρακτηριστικά ότι η στάση των παιδιών απέναντι στον θεσμό του σχολείου, αλλά και η σχολική τους επιτυχία εξαρτάται από το γενικό πολιτιστικό κεφάλαιο της στενής και ευρύτερης οικογένειας. Αυτό το πολιτιστικό κεφάλαιο, είναι ένα ήθος, ένα σύστημα σιωπηρών αξιών βαθιά ριζωμένων και που μπορεί να μην σχετίζεται μόνο με το επίπεδο εκπαίδευσης, αλλά και με άλλους παράγοντες όπως ο τόπος διαμονής, η κοινωνικό οικονομική κατάσταση της οικογένειας, η εκπαίδευση της ευρύτερης οικογένειας κλπ. (Bourdieu P., 1966).

Οι γονείς και το ευρύτερο οικογενειακό περιβάλλον, ως πρωτογενής φορέας κοινωνικοποίησης, παίζουν καταρχάς σημαντικό ρόλο στην επιλογή της εκπαιδευτικής διαδρομής που θα ακολουθήσουν τα παιδιά τους.²⁸ Σε έρευνα του Ευρωβαρόμετρου το 2011,²⁹ το 41% των ερωτώμενων μαθητών στην Ελλάδα (Πίνακας 1) απάντησε ότι η οικογένειά τους ήταν η πιο σημαντική πηγή πληροφόρησης, σχετικά με την επιλογή της εκπαιδευτικής κατεύθυνσης, ενώ ακολουθούν οι φίλοι με 28% και το σχολείο (καθηγητές και επαγγελματικός προσανατολισμός) με 27%.

Πίνακας 1

Πηγές πληροφόρησης για την εκπαιδευτική διαδρομή, σε %, 2011

	Οικογένεια	Σχολείο	Φίλοι	Διαδίκτυο	Τηλ/ση	Καμία
E.E.27	34,0	28,0	21,0	17,0	7,0	34,0
Ελλάδα	41,0	27,0	28,0	11,0	12,0	33,0

Πηγή: Special Eurobarometer 369,

Ως προς την υπόδειξη δε που έκανε η οικογένειά τους για επαγγελματική ή γενική εκπαίδευση, η έρευνα του Ευρωβαρομέτρου δείχνει ότι το 24% συμβουλεύει τη γενική δευτεροβάθμια ή τριτοβάθμια εκπαίδευση και το 22% την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό, 53%, δεν έδωσε κάποια συγκεκριμένη κατεύθυνση.

Πίνακας 2

Συμβουλή για συγκεκριμένη εκπαιδευτική κατεύθυνση από το οικογενειακό περιβάλλον, σε %, 2011

	Καμία συμβουλή	Ναι ΕΕΚ	Ναι Γενική Εκπ.	Δεν Ξέρω
E.E.27	56,0	22,0	19,0	3,0
Ελλάδα	53,0	22,0	24,0	1,0

Πηγή: Special Eurobarometer 369,

Όμως, σύμφωνα με τα γενικότερα συμπεράσματα της έρευνας αυτής προκύπτει επίσης ότι, αυτοί που υποστηρίζουν περισσότερο τα οφέλη της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, είναι εκείνοι που έχουν, είτε ανώτερο εκπαιδευτικό επίπεδο και τοποθετούν τον εαυτό τους σε υψηλή κοινωνικοοικονομική θέση, είτε τα άτομα που έχουν εγκαταλείψει το σχολείο,

²⁸Βλέπε και OECD, 2010.

²⁹SpecialEurobarometer 369, (2011).

πριν από τα 15. Ωστόσο, οι ερωτηθέντες οι οποίοι είχαν χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο και ταυτόχρονα οικονομικές δυσκολίες και τοποθετούσαν τον εαυτό τους σε χαμηλή κοινωνική κλίμακα, εμφανίζονται να έχουν μικρότερες προσδοκίες ως προς τα οφέλη της ΕΕΚ!

Τα παραπάνω στοιχεία που συνδέουν τη στάση των γονιών απέναντι στην ΕΕΚ σε σχέση με το εκπαιδευτικό τους επίπεδο έρχονται σε μερική αντίθεση με τα στοιχεία που παρέχουν οι δύο έρευνες που έχει πραγματοποιήσει το Υπουργείο Παιδείας, το 2000-01 και 2010-11, στις σχολικές μονάδες της Δευτεροβάθμιας Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης που εποπτεύονται από το Υπουργείο.

Πίνακας 3
Εκπαίδευση Γονέων σε %

	2000-2001* ¹		2010-2011* ²	
	Πατέρας	Μητέρα	Πατέρας	Μητέρα
Έως μερικές τάξεις Δημοτικού	----	----	8,0	7,0
Μέχρι απολυτήριο Δημοτικού	44,3	47,2	19,0	17,0
Απολυτήριο τριταξίου Γυμνασίου ή κατώτερης Τεχνικής Σχολής	25,8	24,6	24,6	24,0
Απολυτήριο Λυκείου ή ΤΕΣ	20,5	21,6	36,4	39,0
Πτυχίο Ανώτερης Σχολής, Παιδαγωγικής Ακαδημίας κτλ.	4,5	3,2	----	----
Πτυχίο Ανώτατης Σχολής ή ΤΕΙ	4,9	3,4	9,7	11,0

Πηγή: *¹Π.Ι. (2008) & *²ΙΤΥΕ (2011)

Το 2000-2001, όταν διενεργήθηκε η α' φάση της έρευνας του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου στους τελειόφοιτους της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (ΤΕΕ),³⁰ διαπιστώνεται ότι το ποσοστό των γονιών, πατέρα-μητέρα, με επίπεδο εκπαίδευσης μέχρι απολυτήριο δημοτικού ήταν πάνω από 40%, ενώ 25% περίπου είχε μέχρι απολυτήριο τριτάξιο γυμνασίου (Πίνακας 3). Συνολικά δηλαδή οι γονείς με χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο έφθαναν το 65%, ενώ πτυχίο ανώτερης ή ανώτατης σχολής είχε το 8%. Για να υπάρξει ένα μέτρο σύγκρισης, σημειώνεται ότι την ίδια περίοδο τα αντίστοιχα ποσοστά για τους γονείς των παιδιών του Γενικού Λυκείου ήταν 43% χαμηλό και 21% υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης.³¹

³⁰ Υπουργείο Παιδείας, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, (2008).

³¹ Βλέπε προηγ.

Στη δεύτερη έρευνα του Υπουργείου Παιδείας στα ΕΠΑ.Λ. και ΕΠΑ.Σ που ξεκίνησε το 2010 και ολοκληρώθηκε το 2011, τα ποσοστά των γονιών με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης μειώθηκαν στο 51,6% (πατέρα) και 48% (μητέρα), ενώ ανήλθε το ποσοστό των γονιών με μεσαίο επίπεδο εκπαίδευσης 36,4% (πατέρα) και 39% (μητέρας) και μικρή αύξηση είχαν και τα ποσοστά των γονιών με πτυχίο ανώτατης σχολής. Δηλαδή, μεταξύ 2001 και 2011, καταγράφεται μια σχετική άνοδος του εκπαιδευτικού επιπέδου των γονιών των μαθητών που φοιτούν στα τεχνικά/επαγγελματικά λύκεια.

Σχετικά με την επαγγελματική ενασχόληση (κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο) του πατέρα και της μητέρας των παιδιών που φοιτούν στο επαγγελματικό/τεχνικό λύκειο, η έρευνα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου (Π.Ι.) το 2000-01, δείχνει ότι από τη μεριά του πατέρα το 30,5% είναι ημερομίσθιος και αυτοαπασχολούμενος, ένα 18,9% έχει δική του επιχείρηση, ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό, ένα 39% περίπου είναι μισθωτός στον δημόσιο ή ιδιωτικό τομέα. Τα αντίστοιχα ποσοστά για τις μητέρες είναι 8,6%, 5,8% και 21,8% αντίστοιχα, ενώ η συντριπτική τους πλειοψηφία, το 59,5% καταγράφεται ως έχουσες οικιακές εργασίες.

Πίνακας 4
Επαγγελματική Κατάσταση Γονέων, σε ποσοστά

	2000-2001* ¹		2010-2011* ²	
	Πατέρας	Μητέρα	Πατέρας	Μητέρα
Μισθωτός σε ιδιωτική επιχείρηση	21,0	14,2	16,0	18,0
Μισθωτός στο δημόσιο	17,7	7,6	14,0	10,0
Ημερομίσθιος (μεροκάματο)	11,9	4,4	---	---
Αυτοαπασχολούμενος	18,6	4,2	---	---
Εργάτες αγρότες	---	---	21,2	15,0
Ελεύθεροι επαγγελματίες			28,1	14,0
Δική του επιχείρηση (Απασχολεί 1 έως 5 άτομα)	15,5	4,8	---	---
Δική του επιχείρηση (Απασχολεί περισσότερα από 5 άτομα)	3,4	1,0	---	---
Οικιακά	0	59,5	---	---
Συνταξιούχος	7,5	2,2	---	---
Άνεργος	1,0	1,3	---	---
Δεν ζει	3,4	0,7	---	---
Άλλο	---	---	20,0	40,00

Πηγή: *¹Π.Ι. (2008) & *²ΙΤΥΕ (2011)

Μάλιστα, στη μελέτη του Π.Ι. επισημαίνεται ότι «*λαμβανομένου υπόψη του χαμηλού εκπαιδευτικού επιπέδου των πατέρων, είναι εύλογο να*

υποτεθεί ότι τόσο η υπαλληλική σχέση όσο και η αυτοαπασχόληση, στις περισσότερες περιπτώσεις, αφορούν εργασίες χαμηλού γοήτρου και μικρής οικονομικής ανταποδοτικότητας». ³²

Παρότι τα στοιχεία για την επαγγελματική ενασχόληση των γονέων που αποτυπώνονται στην νεώτερη μελέτη του Υπουργείου Παιδείας, ³³ δεν είναι συγκρίσιμα, είναι εμφανής μια αύξηση του ποσοστού των γονέων ελευθέρων επαγγελματιών, καθώς και η σημαντική αύξηση της απασχόλησης των μητέρων σε όλες τις κατηγορίες απασχόλησης. Λαμβάνοντας, δε υπόψη ότι υπήρξε άνοδος του εκπαιδευτικού επιπέδου των γονέων, μπορεί να υποτεθεί κατ' αντιστοιχία με την προηγούμενη παρατήρηση του Π.Ι. ότι βελτιώθηκε και η κοινωνικοοικονομική κατάστασή τους, παραμένοντας ωστόσο, σε χαμηλότερο επίπεδο από αυτό των γονέων των παιδιών γενικού λυκείου.

Η θετική (καταρχήν) στάση των γονιών, κυρίως μεσαίου και υψηλού εκπαιδευτικού επιπέδου, απέναντι στην ΕΕΚ, όπως μας έδειξε το Ευρωβαρόμετρο, δεν φαίνεται να ακολουθείται από αντίστοιχη στάση κατά την επιλογή μεταξύ γενικής ή επαγγελματικής εκπαίδευσης για τα παιδιά τους. Οι υψηλού εκπαιδευτικού επιπέδου γονείς θα κατευθύνουν άμεσα ή έμμεσα τα παιδιά τους σε μαθησιακές διαδρομές που υπόσχονται διανοητική (καθαρή) εργασία, με πιθανά υψηλές απολαβές και κοινωνικό κύρος, ενώ οι χαμηλού εκπαιδευτικού επιπέδου γονείς, είτε εξ ανάγκης, είτε λόγω «πολιτιστικού κεφαλαίου», θα δουν τα παιδιά τους στο επαγγελματικό λύκειο, προσδοκώντας ωστόσο και το πιθανό πέρασμά τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

4. Η ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΕ ΚΑΘΗΛΩΝΕΙ ΣΕ ΥΠΟΔΕΕΣΤΕΡΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ ΜΕ ΛΙΓΕΣ ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΝΟΔΟΥ

Στην έρευνα του Ευρωβαρόμετρου ³⁴ οι Έλληνες συμφωνούν, κατά 73%, ότι η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση οδηγεί σε δουλειές οι

³²Υπουργείο Παιδείας, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, (2008), σελ.55.

³³Υπουργείο Παιδείας, ΙΤΥΕ, (2011).

³⁴SpecialEurobarometer 369, (2011).

οποίες έχουν μεγάλη ζήτηση από την αγορά εργασίας και ένα μικρότερο ποσοστό, το 59%, πιστεύει ότι αυτή η εκπαίδευση οδηγεί σε δουλειές που πληρώνονται καλά. Στα ίδια περίπου επίπεδα, γύρω στο 64%, είναι το ποσοστό αυτών που εκτιμούν ότι η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση προσφέρει ευκαιρίες για καριέρα. Ενώ στο κρίσιμο ερώτημα εάν πιστεύουν ότι η επαγγελματική εκπαίδευση- κατάρτιση οδηγεί σε επαγγέλματα που δεν είναι «καλώς αποδεκτά» από την κοινωνία συμφωνεί το 34% .

Πίνακας 5

Απόψεις για την επαγγελματική εκπαίδευση, Ελλάδα Ε.Ε.-27, σε %, 2011

Η ΕΕΚ	Ε.Ε.-27	Ελλάδα
Έχει πολύ θετική εικόνα	71,0	75,0
Οδηγεί σε καλοπληρωμένες εργασίες	55,0	59,0
Οδηγεί σε εργασίες που έχουν μεγάλη ζήτηση στην αγορά εργασίας	73,0	73,0
Οδηγεί σε εργασίες που έχουν καλές προοπτικές για καριέρα	72,0	64,0
Οδηγεί σε εργασίες που δεν θεωρούνται καλώς αποδεκτές από την κοινωνία	38,0	34,0
Παρέχει τις δεξιότητες που χρειάζονται οι εργοδότες	82,0	83,0
Προσφέρει μάθηση υψηλής ποιότητας	75,0	70,0

Πηγή: SpecialEurobarometer 369,

Σε αυτές τις διαπιστώσεις που προκύπτουν από την έρευνα του Ευρωβαρόμετρου, υπάρχει μια γενική διαφοροποίηση ανάλογα με το κοινωνικό και δημογραφικό επίπεδο των ερωτώμενων. Τα άτομα που έχουν συχνά οικονομικές δυσκολίες αλλά και χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης, υποστηρίζουν πολύ λιγότερο την άποψη ότι η επαγγελματική εκπαίδευση-κατάρτιση οδηγεί σε επαγγέλματα με υψηλή ζήτηση και ανταπόκριση από την αγορά εργασίας.

Από τη μια λοιπόν καταγράφεται, μια θετική στάση απέναντι στην επαγγελματική εκπαίδευση και τις προοπτικές που ανοίγει για εργασία και οικονομική αποκατάσταση. Από την άλλη όμως, η ίδια έρευνα δείχνει ότι το ποσοστό των γονιών και του ευρύτερου οικογενειακού περιβάλλοντος που υποδεικνύει την επαγγελματική εκπαίδευση ως εκπαιδευτική επιλογή, είναι μικρό (βλέπε παραπάνω). Αν σε αυτό το τελευταίο προσθέσουμε τα χαμηλά, εν τέλει, ποσοστά συμμετοχής των νέων στην επαγγελματική εκπαίδευση, το συμπέρασμα που εξάγεται είναι ότι υπάρχει μια αντιφατική στάση της

ελληνικής κοινωνίας απέναντι την επαγγελματική και τεχνική εκπαίδευση, η οποία μπορεί να εκφραστεί με το «ναι μεν, αλλά...».

Μια εξήγηση για αυτήν την αντίφαση μπορεί να είναι η άποψη που διατυπώνεται στη μελέτη του ΙΖΑ, σχετικά με τον περιθωριακό ρόλο της επαγγελματικής εκπαίδευσης στις χώρες του ευρωπαϊκού νότου. Σε αυτή την μελέτη, αναφέρεται ότι οι έντονες προσδοκίες για *«ανοδική κοινωνική κινητικότητα εκ μέρους των νέων ανθρώπων και των οικογενειών τους, δημιουργεί ισχυρές προτιμήσεις υπέρ της ακαδημαϊκής εκπαίδευσης»*.³⁵

Μια σχετική διαπίστωση εκφράζεται και στην συγκεφαλαιωτική έκθεση των μελετών εφικτότητας ανάπτυξης δυϊκών δομών εκπαίδευσης στην Ελλάδα που πραγματοποιήθηκαν από το «Γερμανικό Γραφείο για τη Διεθνή Συνεργασία στην Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση».³⁶ Σύμφωνα με την έκθεση η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση εξακολουθεί να θεωρείται μια επιλογή υποβαθμισμένου κύρους, η οποία δεν εξασφαλίζει μια αναγνωρισμένη κοινωνική θέση και ένα ικανοποιητικό μισθό.

Η επιδίωξη του κοινωνικού κύρους και της κοινωνικής ανόδου μέσω της εκπαίδευσης η οποία δεν μπορεί παρά να είναι Πανεπιστημιακή, αποτελεί μια διαχρονική πραγματικότητα για την Ελλάδα. Το 1984, ο Γ. Μηλιός έγραφε με αφορμή την κρίση(!) της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης ότι *«η κρίση της ΤΕΕ οφείλεται κατά κύριο λόγο στην καθολική κοινωνική υποτίμηση, την υποβάθμιση του κοινωνικού γοήτρου των «μεσαίων» τεχνικών επαγγελμάτων στην ελληνική κοινωνία»*.³⁷

Αυτό το φαινόμενο παρουσιάζεται ήδη σε πολύ προγενέστερα χρόνια. Ο Κόκκος σχολιάζοντας τη «διακαή» επιθυμία των γονιών, στις αρχές του προηγούμενου αιώνα, να σπουδάσουν τα παιδιά τους με κάθε θυσία στη *«γενική εκπαίδευση και στη συνέχεια, αν ήταν δυνατόν, στην τριτοβάθμια»*,³⁸ την αποδίδει στο ότι η ελληνική κοινωνία μια κοινωνία αγροτική τότε, έβλεπε ως πιο ασφαλή διέξοδο προς την κοινωνική άνοδο, το πέρασμα στην πόλη και την αποδέσμευση από τις χειρωνακτικές-αγροτικές εργασίες. Αυτό δε, θα μπορούσαν να το πετύχουν, κυρίως, μέσω της ανώτερης και ανώτατης

³⁵EichhorstW.,Rodríguez-PlanasN, SchmidlR., ZimmermannK., (2012), σελ. 5.

³⁶Βόλφγκαρτεν Τ. , Λε Μουλιούρ Ι., Γκρουνεβαλτ Φ., ΜεντρικάτΙ., (2014).

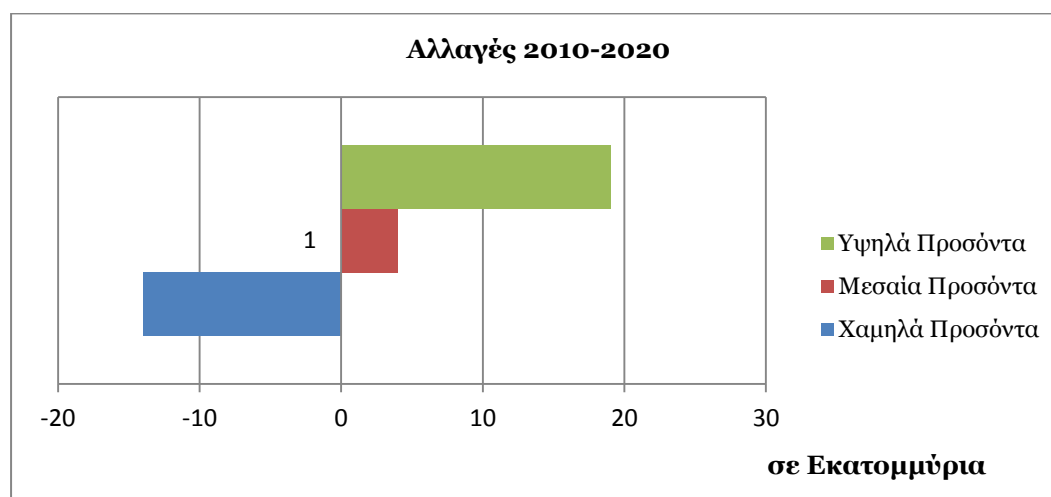
³⁷Μηλιός Γ., (1984).

³⁸Κόκκος Α., (2010), σελ.1.

μόρφωσης. Με αυτό τον τρόπο η εκπαίδευση στην Ελλάδα, μετατρέπεται σε ένα εργαλείο κοινωνικής κινητικότητας.³⁹

Και ίσως όχι άδικα! Σύμφωνα με τη μελέτη του Cedefop⁴⁰ για την προσφορά και ζήτηση προσόντων στην Ευρώπη έως το 2020, οι περισσότερες νέες θέσεις εργασίας λόγω ανάπτυξης της αγοράς θα απαιτούν προσόντα υψηλού επιπέδου. Από την άλλη, οι θέσεις που ανοίγονται λόγω αντικατάστασης του εργατικού δυναμικού, δηλαδή από αποχώρηση ή συνταξιοδότηση, θα είναι θέσεις για προσόντα μεσαίου επιπέδου και σε αρκετά μικρότερο βαθμό για χαμηλά προσόντα ή ανειδίκευτες εργασίες.

Διάγραμμα 6
Μελλοντική ζήτηση για Προσόντα Ε.Ε.-27+

Πηγή: Cedefop 2012

Τα άτομα δηλαδή, με υψηλά προσόντα θα έχουν μεγαλύτερη ζήτηση και καλύτερες προοπτικές στην αγορά εργασίας, από ότι τα άτομα με λιγότερα προσόντα. Επιπρόσθετα, σύμφωνα με το Cedefop, συνεχίζεται η τάση για απομάκρυνση από τον πρωτογενή και μεταποιητικό τομέα προς τις υπηρεσίες όπου και θα δημιουργηθούν οι περισσότερες νέες θέσεις εργασίας. Αυτές οι νέες θέσεις φαίνεται ότι θα απαιτούν ολοένα και μεγαλύτερη εξειδίκευση αλλά κυρίως «εγκάρσιες και βασικές δεξιότητες».⁴¹

³⁹Giamouridis, A., (2006).

⁴⁰Cedefop, (2012).

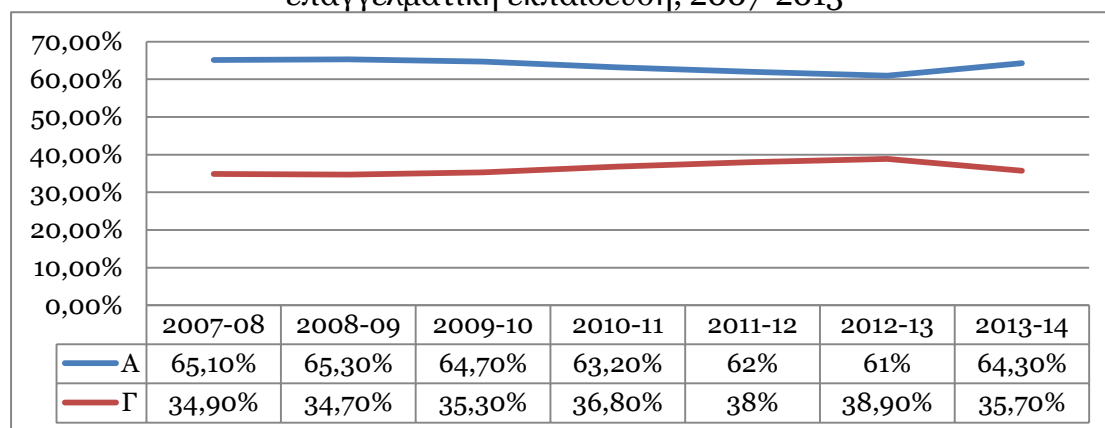
⁴¹Το **εγκάρσιες δεξιότητες** αναφέρεται π.χ. στην ικανότητα σκέψης με κριτικό πνεύμα, στην ανάληψη πρωτοβουλιών, στην επίλυση προβλημάτων, στην ικανότητα ομαδικής εργασίας, ενώ οι **βασικές δεξιότητες** αναφέρονται π.χ. στην ικανότητα γραφής, ανάγνωσης, αριθμητικής, στη γνώση βασικών μαθηματικών και θετικών επιστημών.

Εάν τα παραπάνω συνδυαστούν με το ότι «η αναλογία των θέσεων εργασίας στην Ε.Ε. οι οποίες απαιτούν προσόντα επιπέδου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης θα αυξηθεί από 29% το 2010 σε 34% το 2020, ενώ το ποσοστό των θέσεων εργασίας με χαμηλή ειδίκευση θα μειωθεί κατά την ίδια περίοδο από 23% σε 18%»,⁴² τότε η προσδοκία για κοινωνική άνοδο ή τουλάχιστον διατήρηση μιας κεκτημένης κοινωνικής θέσης δεν μπορεί να επιτευχθεί, τουλάχιστον μέσα στο σημερινό σύστημα και την κουλτούρα αξιών και εκπαίδευσης, παρά μόνο μέσω της ανώτερης και ανώτατης εκπαίδευσης.

5. Η ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΙΝΑΙ ΚΥΡΙΩΣ ΑΝΔΡΙΚΗ ΥΠΟΘΕΣΗ

Μια άλλη παράμετρος που σχετίζεται άμεσα με το ζήτημα της ελκυστικότητας της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης είναι αυτή του φύλου. Στην Ελλάδα, όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 7, τα ποσοστά των νέων γυναικών που ακολουθούν επαγγελματική εκπαίδευση⁴³ είναι σταθερά πιο χαμηλά από αυτά των νέων ανδρών, γεγονός που δείχνει καταρχήν ότι η ΕΕΚ είναι πολύ λιγότερο ελκυστική για τις νέες γυναίκες από ότι για τους νέους άνδρες.

Διάγραμμα 7⁴⁴
Ποσοστά συμμετοχής νέων γυναικών (Γ) και νέων ανδρών (Α), στην επαγγελματική εκπαίδευση, 2007-2013

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, β' βάρθμια εκπαίδευση,

⁴²Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (2012), σελ.4.

⁴³Η Επαγγελματική Εκπαίδευση, περιλαμβάνει ΤΕΕ/ΕΠΑΛ, ΕΠΑΣ, Υπουργείου Παιδείας, ΕΠΑΣ –ΜΑΘΗΤΕΙΑΣ ΟΑΕΔ, ΕΠΑ.Σ Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης &Τροφίμων, ΕΠΑ.Σ Υπ. Τουριστικής Ανάπτυξης, ΕΠΑ.Σ Υπ. Υγείας &Κοινωνικής Αλληλεγγύης.

⁴⁴Τα στοιχεία του διαγράμματος είναι στοιχεία λήξεως του κάθε σχολικού έτους με εξαίρεση τα στοιχεία του έτους 2013/2014, όπου είναι στοιχεία έναρξης σχολικού έτους.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat, (Πίνακας 6) το ποσοστό των φοιτούντων στη δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση σημειώνει, σε διάστημα 10 ετών, καθοδική πορεία και για τα δύο φύλα. Μεγαλύτερη μείωση όμως, παρουσιάζει το ποσοστό των κοριτσιών, όπου από 34,2% το 2002 έφτασε στο 26,1% το 2012.⁴⁵ Βέβαια μεταξύ 2010 και 2012, παρατηρείται μια νέα αυξητική πορεία, με μεγαλύτερα ποσοστά αύξησης στα κορίτσια.

Πίνακας 6

Έλληνες μαθητές (%) κατά φύλο στη δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση-ISCED-3-στο σύνολο των μαθητών

Φύλο	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Αγόρια	45,6	41,6	40,1	42,8	41,0	39,1	38,5	...	38,0	38,5	39,5
Κορίτσια	34,2	30,2	27,5	28,5	26,1	23,7	22,7	...	22,7	24,3	26,1
Σύνολο	40,0	36,0	34,0	36,0	33,9	31,7	30,9	...	30,7	31,7	33,1

Πηγή: Eurostat, Εκπαίδευση & Κατάρτιση, 2014

Επιπρόσθετα, αυτές και αυτοί που επιλέγουν την επαγγελματική εκπαίδευση, κατευθύνονται σε συγκεκριμένους τομείς και ειδικότητες, που αντανακλούν ένα διαχωρισμό ανδρικών και γυναικείων επαγγελμάτων. Οι μαθήτριες προτιμούν κατευθύνσεις που έχουν σχέση με φροντίδα (υγεία, πρόνοια), με καλλωπισμό (κομμωτική, αισθητική) και με παροχή υπηρεσιών (υπάλληλοι διοίκησης οικονομικών υπηρεσιών, κ.λπ.), ενώ οι άνδρες συγκεντρώνονται σε κατευθύνσεις που έχουν σχέση με κατασκευές (π.χ. ηλεκτρολογικές εγκαταστάσεις), με οχήματα (π.χ. μηχανικοί αυτοκινήτων) αλλά και τεχνολογίες πληροφορικής (π.χ. υποστήριξης συστημάτων και δικτύων).

Πίνακας 7

Αριθμός μαθητών κατά είδος σχολικής μονάδας, φύλο, κύκλο, τομέα, ειδικότητα μαθημάτων στα ΕΠΑ.Λ ΥΠΕΠΘ κατά τη λήξη του σχολικού έτους 2012/13

ΚΥΚΛΟΣ/ΤΟΜΕΑΣ	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ
ΣΥΝΟΛΟ	91.562	60.844	30.718
ΚΥΚΛΟΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΣ	23.992	16.097	7.895
ΤΟΜΕΑΣ ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΑΣ	4.254	4.145	109
Μηχανολογικών Εγκαταστάσεων και Κατασκευών	2.253	2.151	102
Ψυκτικών Εγκαταστάσεων και Κλιματισμού	2.230	2.190	40

⁴⁵Θα πρέπει να σημειωθεί εδώ η μικρή άνοδος που σημειώθηκε στα συνολικά ποσοστά των μαθητών που εγγράφονται στην επαγγελματική εκπαίδευση, μεταξύ 2010 και 2012.

ΤΟΜΕΑΣ ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΙΑΣ	3.096	3.000	96
Ηλεκτρολογικών Εγκαταστάσεων	3.173	3.067	106
ΤΟΜΕΑΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ	1.898	1.754	144
Ηλεκτρονικών Υπολογιστικών Συστημάτων και Δικτύων	1.695	1.407	288
Ηλεκτρονικών Συστημάτων Επικοινωνιών	486	462	24
ΤΟΜΕΑΣ ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ	929	597	332
Σχεδιαστών Δομικών Έργων	978	617	361
ΤΟΜΕΑΣ ΟΧΗΜΑΤΩΝ	4.404	4.297	107
Μηχανών και Ηλεκτρολογικών Συστημάτων Αυτοκινήτου	4.341	4.210	131
ΤΟΜΕΑΣ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΤΕΧΝΩΝ	1.413	823	590
Γραφικών Τεχνών	761	316	445
ΚΥΚΛΟΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	134	73	61
ΤΟΜΕΑΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ	4.661	3.364	1.297
Υποστήριξη Συστημάτων, Εφαρμογών και Δικτύων	3.158	2.331	827
ΤΟΜΕΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	4.145	1.932	2.213
Υπαλλήλων Διοίκησης και Οικονομικών Υπηρεσιών	3.013	1.215	1.798
Υπαλλήλων Τουριστικών Επιχειρήσεων	1.029	521	508
ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ	7.245	1.560	5.685
Βοηθών Βρεφονηπιοκόμων	2.265	155	2.110
Βοηθών Ιατρικών και Βιολογικών Εργαστηρίων	1.289	308	981
Βοηθών Νοσηλευτών	4.081	993	3.088
ΤΟΜΕΑΣ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ, ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	2.081	1.405	676
Τεχνολογίας και Ελέγχου Τροφίμων	426	251	175
Έργων Τοπίου και Περιβάλλοντος	378	226	152
Σύγχρονης Επιχειρηματικής Γεωργίας	644	473	171
ΤΟΜΕΑΣ ΝΑΥΤΙΚΟΥ-ΠΛΟΙΑΡΧΩΝ	459	359	100
Πλοιάρχων Εμπορικού Ναυτικού	297	204	93
ΤΟΜΕΑΣ ΝΑΥΤΙΚΟΥ-ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	222	214	8
Μηχανικών Εμπορικού Ναυτικού	132	127	5

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, β' επαγγελματική εκπαίδευση

Όπως διαπιστώνεται από τον Πίνακα 7 κατά τη λήξη του σχολικού έτους 2013-14 οι μαθήτριες ΕΠΑ.Λ του ΥΠΕΠΘ, συνολικά σε όλες τις τάξεις, σε ημερήσια και εσπερινά λύκεια, ήταν το 33,5%. Σύμφωνα με αυτά τα στοιχεία στην α' τάξη των ΕΠΑ.Λ το μεγαλύτερο αριθμό μαθητριών φαίνεται να συγκεντρώνει αρχικά ο Τεχνολογικός Κύκλος. Ο Τεχνολογικός Κύκλος υπενθυμίζεται ότι στη β' τάξη οδηγούσε σε ειδικότητες όπως Μηχανολογίας, Οχημάτων, Ηλεκτρολογίας, Δομικών έργων αλλά και Εφαρμοσμένων Τεχνών όπως Γραφικών Τεχνών, ενώ ο Κύκλος Υπηρεσιών περιλάμβανε στη β' τάξη, τομείς Υγείας, Πρόνοιας, Γεωπονίας, Πληροφορικής, Οικονομικών και Διοικητικών Υπηρεσιών. Παρότι όμως, οι μαθήτριες εγγράφονται καταρχάς στον κύκλο «τεχνολογικής» κατεύθυνσης, ο οποίος προφέρει και τις περισσότερες επιλογές, στη συνέχεια, στη 2^η και 3^η τάξη των ΕΠΑ.Λ αλλάζουν κατεύθυνση και στρέφονται σε ειδικότητες που αντανakλούν στερεοτυπικές

αντιλήψεις για ανδρικά και γυναικεία επαγγέλματα, όπως νοσηλεύτριες, βρεφονηπιοκόμοι, διοικητικοί υπάλληλοι, από τη μια, τεχνίτες, ηλεκτρονικοί, μηχανικοί από την άλλη.

Πίνακας 8

Αριθμός μαθητών κατά είδος σχολικής μονάδας, φύλο, κύκλο, τομέα, ειδικότητα μαθημάτων στα ΕΠΑ.Σ ΥΠΕΠΘ κατά τη λήξη του σχολικού έτους 2012/13

ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ
ΣΥΝΟΛΟ	17.058	6.444	10.614
Τεχνιτών Αερίων Καυσίμων (Φυσικού Αερίου)	794	786	8
Τεχνιτών Εργαλειομηχανών CNC	319	286	33
Θερμοϋδραυλικών Εγκαταστάσεων & Συντηρητών	1.429	1381	48
Μηχανοσυνθετών Αεροσκαφών	91	79	12
Τεχνιτών Αμαξωμάτων	499	481	18
Τεχνιτών Ηλεκτρολογικών Εργασιών	1.040	967	73
Κτηριακών Έργων	178	117	61
Σχεδιασμού Εσωτερικών Χώρων	486	120	366
Επιπλοποιών Ξυλουργών	29	19	10
Ψηφιογραφίας - Υαλουργίας	20	9	11
Συντήρησης Έργων Τέχνης - Αποκατάσταση	183	59	124
Αργυροχρυσοχοΐας	260	62	198
Σχεδίασης και Παραγωγής Ενδύματος - Υφάσματος	134	5	129
Αμπελουργίας - Οινοτεχνίας	8	6	2
Φυτοτεχνικών Επιχειρήσεων - Αρχιτεκτονικής Τοπίου	157	63	94
Δενδροκομίας	15	6	9
Γαλακτοκομίας - Τυροκομίας	28	24	4
Επιχειρήσεων Αγροτουρισμού και Αγροβιοτεχνίας	120	40	80
Βοηθών Οδοντοτεχνιτών	317	150	167
Βοηθών Φυσιοθεραπευτών	1.593	569	1.024
Βοηθών Ακτινολογικών Εργαστηρίων	247	94	153
Βοηθών Φαρμακείων	1.454	259	1.195
Χημικών Εργαστηρίων και Ποιοτικού Ελέγχου Υλικών	38	11	27
Ξενοδοχειακών και Επισιτιστικών Υπηρεσιών	140	48	92
Κομμωτικής Τέχνης	4.838	747	4.091
Αισθητικής Τέχνης	2.641	56	2.585

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, β' επαγγελματική εκπαίδευση

Αντίστοιχα ποσοστά καταγράφονται και στις Επαγγελματικές Σχολές (ΕΠΑΣ) του Υπουργείου Παιδείας, όπου το 63% των μαθητριών είναι εγγεγραμμένες στις ειδικότητες κομμωτικής και αισθητικής τέχνης. Όσον αφορά τις ΕΠΑΣ- ΟΑΕΔ την πρωτοκαθεδρία έχουν οι ειδικότητες Υπαλλήλων Διοίκησης και Υπαλλήλων Οικονομικών Υπηρεσιών, όπου και οι δύο μαζί

συγκεντρώνουν 38,14% ενώ αμέσως μετά έρχεται η κομμωτική-αισθητική με 28% .

Πίνακας 9

Αριθμός μαθητών κατά είδος σχολικής μονάδας, φύλο, κύκλο, τομέα, ειδικότητα μαθημάτων στα ΕΠΑ.Σ ΟΑΕΔ & ΥΠ. ΑΓΡ.ΑΝ, ΤΟΥΡ. ΑΝ., ΥΠ. ΥΓΕΙΑΣ, κατά τη λήξη του σχολικού έτους 2012/13

ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΤΥΝΑΙΚΕΣ
ΣΥΝΟΛΟ	11.451	7.107	4.344
Τεχνιτών Αερίων Καυσίμων (Φυσικού Αερίου)	183	182	1
Τεχνιτών Εργαλειομηχανών CNC	312	265	47
Θερμοϋδραυλικών Εγκαταστάσεων & Συντηρητών	1.040	1015	25
Ψυκτικών Εγκαταστάσεων και Κλιματισμού	371	371	0
Τεχνιτών Μηχανών και Συστημάτων Αυτοκινήτου	978	959	19
Τεχνιτών Αμαξωμάτων	364	362	2
Τεχνιτών Μεταλλικών Κατασκευών	281	278	3
Τεχνιτών Ναυπηγικής Βιομηχανίας	49	16	33
Ηλεκτρονικών Συσκευών, Εγκαταστάσεων	219	190	29
Τεχνιτών Υποστήριξης Συστημάτων Υπολογιστών	720	438	282
Τεχνιτών Ηλεκτρολογικών Εργασιών	1.207	1.179	28
Τεχνιτών Ηλεκτρολογικών Συστημάτων Αυτοκινήτου	335	320	15
Κτηριακών Έργων	28	25	3
Σχεδιασμού Εσωτερικών Χώρων	19	11	8
Σχεδιαστών Τεχνιτών Έργων με χρήση Η/Υ	43	26	17
Γραφικών Τεχνών - Εκτυλώσεων	36	20	16
Γραφικών Τεχνών - Ηλεκτρονικής Σχεδίασης Εντύπου	25	10	15
Επιπλοποιών Ξυλουργών	71	68	3
Συντήρησης Έργων Τέχνης - Αποκατάστασης	9	1	8
Αργυροχρυσοχοΐας	67	27	40
Ωρολογοποιίας	15	13	2
Σχεδίασης και Παραγωγής Ενδύματος - Υφάσματος	13	0	13
Φυτοτεχνικών Επιχειρήσεων - Αρχιτεκτονικής Τοπίου	100	47	53
Βοηθών Βρεφονηπιοκόμων	353	0	353
Βοηθών Νοσηλευτών	199	49	150
Βοηθών Φαρμακείων	315	56	259
Υπαλλήλων Διοίκησης	779	168	611
Υπαλλήλων Οικονομικών Υπηρεσιών	636	201	435
Υπαλλήλων Ξενοδοχειακών Υπηρεσιών	320	133	187
Μαγειρικής Τέχνης	561	272	289
Ζαχαροπλαστικής Τέχνης - Αρτοποιίας	399	212	187
Κομμωτικής Τέχνης	1.202	148	1.054
Αισθητικής Τέχνης	202	45	157
ΕΠΑ.Σ ΥΠ. ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ & ΤΡΟΦΙΜΩΝ	253	203	50
Ευλογλυπτικής - Διακοσμητικής Επίπλου	18	11	7
Αγροτικών Μηχανημάτων	53	51	2
Αμπελουργίας - Οινotecνίας	8	5	3

Φυτοτεχνικών Επιχειρήσεων - Αρχιτεκτονικής Τοπίου	19	11	8
Θερμοκηπιακών Κατασκευών και Καλλιέργειών	6	6	0
Ζωοτεχνίας	26	25	1
Γαλακτοκομίας - Τυροκομίας	123	94	29
ΕΠΑ.Σ ΥΠ. ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	1.197	680	517
Μαγειρικής Τέχνης	475	328	147
Ζαχαροπλαστικής Τέχνης - Αρτοποιίας	116	59	57
Ξενοδοχειακών και Επισιτιστικών Υπηρεσιών	606	293	313
ΕΠΑ.Σ ΥΠ. ΥΓΕΙΑΣ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ	2.468	420	2.048
Βοηθών Νοσηλευτών	2.468	420	2.048

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, β' επαγγελματική εκπαίδευση

Σύμφωνα με τη μελέτη του Υπουργείου Παιδείας ⁴⁶, που ολοκληρώθηκε το 2011, η επιλογή των ειδικοτήτων για το 40%, των ερωτώμενων έγινε με βάση «την κλίση και τα ενδιαφέροντά του», ενώ «η επαγγελματική αποκατάσταση» είναι η δεύτερη αιτία επιλογής της συγκεκριμένης κατεύθυνσης, κίνητρο που παρουσιάζεται μάλιστα ισχυρότερο στις γυναίκες (39,5%) από ότι στους νέους άνδρες (34,9%).

Το γεγονός λοιπόν ότι οι μαθήτριες είναι πολύ λιγότερες από τους μαθητές στα Επαγγελματικά Λύκεια και Σχολές, καθώς και το ότι συγκεντρώνονται σε πολύ συγκεκριμένες ειδικότητες, δείχνει από τη μια την μικρή ανταπόκριση που έχει η συγκεκριμένη μορφή εκπαίδευσης στις γυναίκες και από την άλλη την ανθεκτικότητα των στερεοτυπικών αντιλήψεων για τους ρόλους και τα επαγγέλματα γυναικών και ανδρών, (χειρωνακτική εργασία για τα αγόρια και πρόνοια, ομορφιά για τα κορίτσια).

Όπως γίνεται κατανοητό, τόσο οι άνδρες όσο και οι γυναίκες με την ολοκλήρωση της φοίτησής τους στο επαγγελματικό σχολείο, θα ενταχθούν σε εργασίες οι οποίες είναι σε μεγάλο βαθμό έμφυλες. Αυτό, ωστόσο, μπορεί να είναι και ένας επιπλέον παράγοντας για τον οποίο το επαγγελματικό λύκειο να μην είναι ιδιαίτερα ελκυστικό για τα νέα κορίτσια σήμερα. Οι εκπαιδευτικές διαδρομές με έντονα έμφυλα χαρακτηριστικά, που οδηγούν στη συνέχεια σε συγκεκριμένα επαγγέλματα, με περιορισμένες προοπτικές εξέλιξης ή κινητικότητας, μπορεί να λειτουργεί αποτρεπτικά για τις νέες γυναίκες οι οποίες προσδοκούν μια καλύτερη επαγγελματική πορεία και όχι

⁴⁶Υπουργείο Παιδείας-ΙΤΥΕ (2011)

απλά ένα εισόδημα. Όταν μάλιστα, οι σχολικές επιδόσεις των νέων γυναικών είναι συγκριτικά καλύτερες από αυτές των αγοριών, τότε δημιουργείται ένα επιπλέον κίνητρο για την επιλογή της γενικής εκπαίδευσης και την απόρριψη της τεχνικής.

Με τον Νόμο 4186/2013 για την «Αναδιάρθρωση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και λοιπές διατάξεις»⁴⁷ επήλθε κατάργηση πολλών ειδικοτήτων της δευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης στις οποίες συμμετείχαν μαζί οι νέες γυναίκες, όπως ο τομέας υγείας και πρόνοιας στα ΕΠΑ.Λ, κομμωτικής και αισθητικής τέχνης, βοηθών βρεφονηπιοκόμων, βοηθών φαρμακοποιών στα ΕΠΑΣ κλπ. Οι ειδικότητες αυτές εντάχθηκαν στο πρόγραμμα των Σχολών Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΣΕΚ), σχολές οι οποίες όμως δεν ανήκουν στο τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα, παρέχουν πτυχίο και όχι απολυτήριο, ενώ δεν δίνουν το δικαίωμα πρόσβασης στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

Αυτή η αλλαγή μπορεί να έχει δύο κύριες επιπτώσεις, μία θετική και μία αρνητική. Στην πρώτη περίπτωση, μπορεί να υποτεθεί ότι οι νέες γυναίκες, επιδιώκοντας μια αναγνωρισμένη επαγγελματική εκπαίδευση και μη έχοντας, άλλες επιλογές θα κατευθυνθούν σε τομείς, όπου υποεκπροσωπούνται όπως «Τεχνολογικών Εφαρμογών», γεγονός, που ανοίγει διαφορετικές επαγγελματικές διαδρομές από ότι τα προηγούμενα χρόνια. Στη δεύτερη περίπτωση όμως, την αρνητική, οι νέες γυναίκες μπορεί να εγκλωβισθούν, ακόμα περισσότερο, σε εκπαιδευτικές κατευθύνσεις οι οποίες όχι μόνο θα έχουν έντονο έμφυλο χαρακτήρα, αλλά και μικρή αναγνώριση από την αγορά εργασίας, με αποτέλεσμα μεγαλύτερη εργασιακή υποβάθμιση και αμφίβολη επαγγελματική αποκατάσταση.

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Όπως αναφέρθηκε και στην αρχή του κειμένου τα τελευταία χρόνια η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει επενδύσει πολλά στην ανάπτυξη της ανώτερης δευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης και κυρίως αυτής που συνδυάζει τη μάθηση με την εργασιακή εμπειρία (μαθητεία). Η εκπαίδευση των εφήβων και αυριανών πολιτών σε χώρους εργασίας, θεωρείται κρίσιμος

---

⁴⁷ ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 4186/2013.

παράγοντας για την επίτευξη των στόχων της ευρωπαϊκής ανταγωνιστικότητας και καινοτομίας, αλλά και της κοινωνικής συνοχής, μέσω της μείωσης της ανεργίας.

Ωστόσο, το «έλλειμμα» κύρους και αποδοχής της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης/μαθητείας, σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα, δημιουργεί σοβαρά προσκόμματα στην εφαρμογή και ανάπτυξή της. Στο κείμενο αυτό επιχειρήθηκε, μια διαφορετική ανάγνωση της ΕΕΚ με στόχο την ανίχνευση κοινωνικών χαρακτηριστικών τα οποία την διακρίνουν και τα οποία επηρεάζουν τον βαθμό «ελκυστικότητάς» της, ή αλλιώς το «κύρος» της ανάμεσα στις άλλες εκπαιδευτικές διαδρομές.

Από την προσέγγιση αυτή εξάγεται, πιστεύουμε, ένα βασικό συμπέρασμα: Η ΕΕΚ, έτσι όπως εφαρμόζεται μέχρι σήμερα στην Ελλάδα, αναπαράγει κοινωνικές και έμφυλες ανισότητες. Ο μαθητικός πληθυσμός που την επιλέγει ή την ακολουθεί λόγω ανάγκης, είναι κυρίως αγόρια, με χαμηλές σχολικές επιδόσεις, μικρά ποσοστά επιτυχίας στα ΑΤΕΙ και με γονείς από χαμηλό-μεσαίο μορφωτικό επίπεδο. Τα χαρακτηριστικά αυτά των παιδιών και του οικογενειακού περιβάλλοντος από το οποίο προέρχονται, αναπαράγονται διαχρονικά, διαιώνιζοντας την αντίληψη (και στάση) για την επαγγελματική εκπαίδευση, ως δεύτερης κατηγορίας εκπαιδευτική επιλογή. Η επιλογή αυτή, επιπρόσθετα, περιορίζει δραματικά τις προοπτικές εργασιακής και κοινωνικής κινητικότητας,⁴⁸ κυρίως για τις νέες γυναίκες.

Σε μια κοινωνία όπως η ελληνική, που τις τελευταίες δεκαετίες γνώρισε έντονη εκπαιδευτική και κοινωνική κινητικότητα, με υψηλά ποσοστά συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας, το «φάντασμα» της καθήλωσης σε τεχνικές/χειρωνακτικές εργασίες, παράλληλα με την οικονομική κρίση που φτωχοποίησε/εξαθλίωσε μεγάλο μέρος του εργατικού δυναμικού της είναι περισσότερο από ποτέ απειλητικό.

Με βάση τα παραπάνω θεωρούμε ότι, βασικό μέλημα των πολιτικών για την αύξηση της «ελκυστικότητας» της ΕΕΚ στη χώρα μας, θα πρέπει να είναι η σταδιακή αντιστροφή των χαρακτηριστικών της που αναπαράγουν εκπαιδευτικές και κοινωνικές ανισότητες και που στη συνέχεια γίνονται

---

⁴⁸ Οι εκτιμήσεις του ΟΟΣΑ δείχνουν ότι, κατά μέσο όρο σε όλες τις χώρες, τα υψηλότερα ποσοστά στην επαγγελματική εκπαίδευση συνδέονται με τη επίδραση που έχει το κοινωνικο-οικονομικό υπόβαθρο των μαθητών στην απόδοσή τους στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. (OECD, 2010).

ανισότητες και έλλειψη ευκαιριών στο χώρο εργασίας. Παρότι δεν είναι το αντικείμενο του παρόντος άρθρου, θα λέγαμε ότι ένας στόχος της σε αυτή την κατεύθυνση θα μπορούσε να είναι η ολοκληρωτική αλλαγή της αντίληψης που διατρέχει την ΕΕΚ με μετατόπιση του κέντρου βάρους, από τα ζητήματα της «μαθητείας» και της πρακτικής άσκησης στην αγορά εργασίας, στο ζήτημα ενός εκπαιδευτικού σχεδιασμού για την ΕΕΚ, που προωθεί την παροχή των «βασικών και εγκάρσιων δεξιοτήτων».⁴⁹

Εξάλλου, αυτό είναι και ένα κεντρικό ζητούμενο για την αγορά εργασίας και της εκπλήρωσης των στόχων για την «ΕΥΡΩΠΗ 2020». Η απόκτηση τέτοιων δεξιοτήτων συμβάλλει πολύ περισσότερο, από μια καλή τεχνική γνώση, στην ικανότητα του ατόμου να προσαρμόζεται, να κινείται, να μαθαίνει, να εξελίσσεται, με λίγα λόγια να συμμετέχει ισότιμα σε μια κοινωνία σε αλλαγή. Ταυτόχρονα δημιουργούνται οι προϋποθέσεις για την προαγωγή της κοινωνικής συνοχής, τη μείωση των φαινομένων κοινωνικού αποκλεισμού και την άμβλυνση των κοινωνικών ανισοτήτων.

---

⁴⁹Βασικές δεξιότητες :γνώσεις γραφής και ανάγνωσης, αριθμητικής, θετικών επιστημών και τεχνολογίας, εγκάρσιες δεξιότητες, κριτική σκέψη, ικανότητα επίλυσης προβλημάτων και λήψης αποφάσεων, δυνατότητα προσαρμογής σε αλλαγές, κοινωνικές και επικοινωνιακές δεξιότητες.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ανακοινωθέν της Μπριζ, (2012), «Στήριξη της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ευρώπη», Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2012, ISBN 978-92-79-19898-4, doi:10.2766/13838.

Dr Liz Atkins, Dr Kevin Flint and Dr Ben Oldfield, (2011), “Practical matters: what young people think about vocational education in England”, on behalf of the City & Guilds Centre for Skills Development, Nottingham Trent University, School of Education.

ΒάιαΜωρη - Τσαμαδία (2011), «Διερεύνηση της έμφυλης διάστασης σε επαγγέλματα αυξημένου κοινωνικού κύρους στον ελληνικό χώρο στους εκπαιδευτικούς της Α/θμιας και Β/θμιας εκπαίδευσης του νομού Φθιώτιδας», μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Σχολή Ανθρωπιστικών επιστημών, Τμήμα ΤΕΠΑΕΣ, Ρόδος.

Βασιλόγιαννης Θ., (2010), «Εκτιμήσεις Εκπαιδευτικών για τις Επιδόσεις των Αλλοδαπών Μαθητών. Η περίπτωση ενός ΕΠΑΛ της Σιβιτανιδείου Σχολής», Smashwords Edition.

Βίκη, Α., (2002), «Διαδικασία και κίνητρα επαγγελματικής απόφασης: εμπειρική ψυχολογική έρευνα σε πανελλήνιο δείγμα μαθητών 14-18 ετών», Πανεπιστήμιο Κρήτης.

Βόλφγκαρτεν Τ. , Λε Μουλιούρ Ι., Γκρούνεβαλτ Φ., Μεντρικάτ Ι., (2014), «Ενδοεργασιακή κατάρτιση σε συνεργασία – Προτάσεις για νέες μορφές επαγγελματικής κατάρτισης στην Ελλάδα», Περίληψη αποτελεσμάτων πέντε κλαδικών μελετών εφικτότητας. Γερμανικό Γραφείο για τη Διεθνή Συνεργασία στην Επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση», Βόννη.

Boudieu P., (1966), “L'école conservatrice Les inégalités devant l'école et devant la culture”, R. franc. Sociol, VII, 1966, 325-347.

ΓκλαβάςΣ., (2005) Ιστορικά Χαρακτηριστικά & Προοπτικές των Τ.Ε.Ε. στην Ελλάδα, Εισήγηση στη Διημερίδα του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδας «ΜΗΧΑΝΙΚΟΙ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ», Αθήνα, 15-16 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 2005, http://library.tee.gr/digital/m2062/m2062_contents.htm.

Cedefop, (2014), «Αναντιστοιχία δεξιοτήτων: τα φαινόμενα απατούν», Ενημερωτικό Σημείωμα | Μάρτιος 2014 | ISSN 1831-2462.

Cedefop, (2014), “Attractiveness of initial vocational education and training: identifying what matters”, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2014, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2014, ISBN 978-92-896-1609-6.

Cedefop, (2014), “Terminology of European education and training policy”, A selection of 130 key terms, Second Edition, Luxembourg: Publications office of the European Union.

Cedefop, (2013), «Πώς να βοηθήσουμε τους νέους να παραμείνουν στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση», Ενημερωτικό Σημείωμα, Δεκέμβριος 2013, ISSN 1831-2462.

Cedefop, (2012), “Future skills supply and demand in Europe”, Forecast 2012, RESEARCH PAPER No 26, Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Cedefop, (2012), “From education to working life. The labour market outcomes of vocational education and training”, Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Cedefop, (2011), «Παρά τα πολλά της οφέλη, η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση υστερεί από άποψη κύρους», Ενημερωτικό Σημείωμα, Μάιος 2011, ISSN 1831-2462.

Cedefop, (2009), “Modernising vocational education and training”, Fourth report on vocational training research in Europe: background report, Volume 3, Cedefop Reference series; 71, Luxembourg: Publications ISBN 978-92-896-0528-1.

Δαφέρμος Ο. (2005), «Ζητήματα σχεδιασμού του Επαγγελματικού Λυκείου», Εισήγηση στη Διημερίδα του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδας «ΜΗΧΑΝΙΚΟΙ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ», Αθήνα, 15-16 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 2005, http://library.tee.gr/digital/m2062/m2062_contents.htm.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (2012), «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Συμβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών: Ανασχεδιασμός της εκπαίδευσης: επενδύοντας στις δεξιότητες για καλύτερα κοινωνικοοικονομικά αποτελέσματα», Στρασβούργο, 20.11.2012, COM(2012) 669 final.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (2010), «Ανακοίνωση της Επιτροπής» **ΕΥΡΩΠΗ 2020** Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, Βρυξέλλες, 3.3.2010 COM(2010) 2020 τελικό. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:EL:PDF>.

Ευστράτογλου Α., Κύρου Α., Μαρσέλλου Α., (2011), «Απασχόληση και επαγγέλματα στην Ελλάδα στις απαρχές του 21ου αιώνα», μελέτες (Studies) / 13, ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ, Παρατηρητήριο Οικονομικών και Κοινωνικών Εξελίξεων, Αθήνα.

Werner Eichhorst, Núria Rodríguez-Planas, RicardaSchmidl, Klaus F. Zimmermann, (2012), “A Roadmap to Vocational Education and Training Systems Around the World”, IZA DP No. 7110, Discussion Paper No. 7110, December 2012.

EUROSTAT, 2013, News release euro indicators, 70/2013-30 April 2013.
Giamouridis, A., (2006), “Policy, Politics, and Social Inequality in the Educational System of Greece”, Journal of Modern Greek Studies, Volume 24, Number 1, May2006, pp. 1-21 (Article), Published by The Johns Hopkins University Press
DOI: 10.1353/mgs.2006.0004.

Θεοδώρου Κ., (2007), «Αντιλήψεις Εκπαιδευτικών της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης για τους μαθητές τους», Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπ/σης, Μεταπτυχιακός Φοιτητής, 2ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ «ΓΛΩΣΣΑ, ΣΚΕΨΗ ΚΑΙ ΠΡΑΞΗ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ»19 - 21 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2007 ΙΩΑΝΝΙΝΑ
<http://ipeir.pde.sch.gr/educonf/2/13EpagematikiEkpethefsi/theothorou/theothorou.pdf>.

Ιωαννίδου Α., και Σταύρου Σ., (2013), «Προοπτικές μεταρρύθμισης της επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα», Friedrich-Ebert-Stiftung Department of Western Europe / North America, Hiroshimastraße 28 | 10785 Berlin | Germany.

Κόκκος Α., (2010) «Οι μεταρρυθμιστικές προσπάθειες για την τεχνική – επαγγελματική εκπαίδευση το 1976-77: συμπεράσματα και διδάγματα», στο ΝΕΑ ΠΑΙΔΕΙΑ ΤΕΥΧΟΣ 134 ΑΠΡΙΛΙΟΣ - ΜΑΙΟΣ – ΙΟΥΝΙΟΣ 2010 <http://alexiskokkos.gr/keimena/210imetarrythmistikesprospatheiesgiatintexnikiepagematikiekpaideusi197677.pdf>.

Κούκης Ν. (...), «Έμφυλα στερεότυπα και εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιλογές των μαθητών και μαθητριών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Η περίπτωση του 1ου ΕΠΑΛ Αμαρουσίου», 1ο ΕΠΑΛ Αμαρουσίου.

Λακασάς Α., (2012), «Ένας στους 4 επιλέγει τα ΕΠΑΛ-ΕΠΑΣ», Καθημερινή, 14.07.2015.

Μηλιός Γ., (1984) «Η κρίση της Τεχνικής - Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, (Ένας ιδιότυπος ιδεολογικός «ρατσισμός»)», Θέσεις, Τεύχος 7, περίοδος: Απρίλιος - Ιούνιος 1984.

Mourshed M., Farrell D., Barton D., (2013), “Education to employment: Designing a system that works”, McKinsey Company.

Μυλωνάς, Θ. (1999), «Η Αναπαραγωγή των Κοινωνικών Τάξεων μέσα από τους Σχολικούς Μηχανισμούς», Έκδοση Β', Αθήνα, Gutenberg.

Νόμος Υπ' Αριθ. 4186/2013 (ΦΕΚ 193), «Αναδιάρθρωση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και λοιπές διατάξεις».

ΟΛΜΕ, 10ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ,(2014), «Ο ρόλος του Λυκείου και η Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση», 4η Ομάδα Εργασίας «Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση, Κατάρτιση και Διά Βίου Μάθηση» Γιάννενα, 28, 29 & 30 Μαρτίου 2014.

OECD, (2010),“Economic Policy Reforms Going for Growth, PART II, Chapter 5 A Family Affair: Intergenerational Social Mobility across OECD Countries”, <http://www.oecd.org/tax/public-finance/chapter%205%20ogfg%202010.pdf>.

Παϊδούση Χ., (2014), «Δυϊκό σύστημα επαγγελματικής εκπαίδευσης: Η γερμανική «αφήγηση» για τη σύνδεση εκπαίδευσης και αγοράς εργασίας», Άρθρα/Μελέτες 10/2014, ΕΙΕΑΔ, www.eiead.gr.

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, (2011),«Συμπεράσματα του Συμβουλίου για το ρόλο της εκπαίδευσης και της κατάρτισης στην εφαρμογή της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» (2011/C 70/01), Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης C 70/1.

Special Eurobarometer 369, (2011), “Attitudes towards vocational education and training”, REPORT, Conducted by TNS Opinion & Social at the request of Directorate-General Education and Culture Survey co-ordinated by Directorate-General Communication.

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, (2006), «Η μαθητική διαρροή στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Γυμνάσιο Ενιαίο Λύκειο, ΤΕΕ), Έρευνα, Αθήνα. Επτάλοφος, ΑΒΕΕ.<http://www.epimelitesanilikon.gr/pdf/DIARROH.pdf>.

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, (2008), «Έρευνα Απασχόλησης Αποφοίτων Ανώτερου Κύκλου Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (ΤΕΕ-ΕΝΙΑΙΟ ΛΥΚΕΙΟ)». Έργο: «Ανάπτυξη Παρατηρητηρίου Μετάβασης Αποφοίτων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης στην Αγορά Εργασίας». Ομάδα Έργου: Γκλαβιάς Σωτήριος, Ραγιαδάκος Χρήστος, Καρβέλης Ιωάννης, Ρουσέας Παναγιώτης, Βρετάκου Βασιλεία

Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων,(2011), «Αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης στα ΕΠΑΛ–ΕΠΑΣ με την ανάπτυξη και αξιοποίηση εργαλείων ΤΠΕ στο πλαίσιο εφαρμογής των εκπαιδευτικών πολιτικών & παρεμβάσεων του Υπουργείου Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων», Ενότητα Εργασίας 2, Επιστημονική σχεδίαση και διενέργεια έρευνας, Παραδοτέο Π2.3 Τελική Έκθεση, Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ» (ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»), Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ» 2007-2013, <http://www.minedu.gov.gr/>

Συντακτική Επιτροπή

Σ. Π. Γαβρόγλου, PhD Διευθυντής

Ο. Καμινιώτη, PhD Διευθύντρια

Χ. Παϊδούση, PhD Διευθύντρια

Άρθρα, μελέτες, σχόλια κ.λπ. εκφράζουν αποκλειστικά τις απόψεις του συντάκτη ή των συντακτών τους. Περιεχόμενα αυτής της έκδοσης μπορούν να αναπαραχθούν εν μέρει, εξαιρουμένων των εμπορικών σκοπών, εφόσον υπάρξει ρητή αναφορά στην πηγή.

Για την αναπαραγωγή ολόκληρου του εγγράφου απαιτείται προηγούμενη άδεια από το ΕΙΕΑΔ

ΕΘΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ & ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ

ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ 6-8

111 41 ΑΘΗΝΑ

ΤΗΛ.: 210-2120700

ΦΑΞ: 210-2285122

e-mail: info@eiead.gr

www.eiead.gr

**Υπό την εποπτεία του Υπουργείου Εργασίας,
Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης**

Κωστή Παλαμά 6-8, 11141 Αθήνα, τηλ. 210 2120700, www.eiead.gr